

Tredje roten, tomt 31

Kvarteret Domkyrkan

Nionde roten 1637–57 v

Fjärde roten 1657 h–70

Kyrkogatan mellan Korsgatan och Västra Hamnen Tomt utlagd till Domkyrkoplanen

---

Under Göteborgs första år höll man gudstjänsterna i en liten provisorisk ”Brädekyrka”, så placerad med gaveln mot Kungsgatan, att den inte skulle hindra byggandet av den stenkyrka, som grundlades 1626 och stod färdig 1630. Storbranden 1721 härjade den inte värre än att den kunde restaureras. Men 1802 skadades den så svårt att murarna måste rivs. Först 1815 stod den nuvarande domkyrkan färdig.

På den första planritningen till Göteborg är den nuvarande Domkyrkoplanen delad i tre områden, den mellersta avsedd för själva kyrkan och de båda yttersta för profan bebyggelse. En sådan kom blott till stånd på den västligaste delen av planen. Ända t.o.m. branden 1802 fanns det på denna del inte endast gymnasium och trivialskola utan också tre bostadstomter.

Att en ”skolebyggnad” skulle byggas bestämdes av Gustaf II Adolf redan den 24.2.1624 men först 1630 uppfördes en skolbyggnad i trä, enligt vad man tror på samma plats som den stenbyggnad stod, som ersatte den 1663 och brann 1721. Den återuppbyggdes där och var det enda hus, som ej skadades av branden 1802. Sedan det rivits 1823 byggdes ett nytt gymnasium n.v. hörnet av Vallgatan och V. Hamngatan.

Norra delen av 3.31

Skolmästaren, kantorn, accismästaren

Henrik Kreuger

Henrik Kreuger var kantor i Tyska kyrkan. Gift 23.8.1631 med Helena Keils född 1599, död 1647. Han hade 1650 gravplats i Tyska Kyrkan, där han begravdes den 24.1.1666 (Berg II:5–6, 400).

I domböckerna förekommer han mest i kreditmål:

1. Henrik Kreuger pålades av kämnärsrätten den 14.8.1644 att äntligen i egen person bemöta *Hans Carneij* vid rätten. Den 23.8.1644 remitterades ärendet till rådhusrätten, där det upptogs den 2.12.1644. Saken gällde resterande 86½ rdr enligt Kreugers den 25.8.1635 utgivna obligation lydande på 200 rdr. Enligt kämnärsrättens av RR stadfästa dom skulle Kreuger betala Carneij 8 års ränta med 6% årligen utom kapitalet, sammanlagt 128 rdr. Den 17.1.1647 besvärade sig Henrik Kreuger över att trots att han efter rådets avlagda sentens och dom hade fullgjort och betalt sin till Hans Carneij 1635 utgivna obligation hade han dock icke tills dato kunnat återfå obligationen trots att han åtskilliga gånger igenom gode män och skulten fordrat den av Hans Carneij. *Börge Bengtsson* hade vid förhör berättat, att han på Henrik Kreugers vägnar till Hans Carneij hade betalt 120 rdr, vilket Henrik Kreuger begärde skulle noteras.

2) Henrik Kreuger fordrade vid kämnärsrätten den 30 maj och 1.9.1648 genom *Matthis Andersson Gert Petersson* med krav efter räkning på 9 rdr 21 öre kmt från 1645, 1646 och 1647. Gert Petersson erkände skulden efter genomgång av räkningarna och dömdes betala utan förhalning.

3) *Ståthållaren Peder Lillie* framlade den 11.7.1650 vid rådhusrätten en av Henrik Kreuger honom den 4 juli given obligation på 312 rdr och 100 d kmt och hans husbrev. Henrik Kreuger pantsatte Peder Lillie sin vid västra hamnen belägna gård.

4) Tyska kyrkans föreståndare och *Vincent Beckman och Hans Tiell (Tihlen)* som var borgensmän för accismästare Henrik Kreuger vände sig vid rådhusrätten den 25.6.1650 mot denne. Henrik Kreuger hade blivit skyldig tyska kyrkan 500 dr smt accispenningar, som kyrkan begärde att borgensmännen skulle betala. I annat fall begärde kyrkan ersättning för all kostnad hinder och skada. Henrik Kreuger skulle hållas i fängsligt förvar till nästa rätttegångsdag, så att han inte reste sin kos, innan han hade mött sina löftesmän inför rätta. Kreuger skulle förklara, varmed han tänkte betala kyrkan: Om Kreuger inte kunde betala, ville de göra det.

Sommaren 1651 (då *Mårten Dreyer* krävde accispengarna å samtliga tyska kyrkans föreständares vägnar) begärde Henrik Kruger i RR en månads eller 6 veckors uppskov till dess det stridiga arvskapet mellan burggreven och honom kom till riktighet (avgjorts) Under tiden ville han pantsätta sitt hus, som han bodde i samt alla sina mobilier och det som kunde falla på hans del av det omtalade arvet.

Mårten Dreyer sade, att han kunde inte ge Henrik Kreuger något uppskov, ty i sådant fall kunde kyrkan som nu stod uti byggnad råka i olycka. Löftesmännen Vincent Beckman och Hans Thiell tillsades av rätten att de först skulle betala tyska kyrkan och sedan söka Hindrich Kruger så skulle dem rätt vederfaras.

Med anledning av Vincent Beckmans och Hans Thiells utbetalning av Hindrich Kreugers skuld till tyska kyrkan pantsatte Henrik Kreuger dessa sina löftesmän det hus och gård, som han bodde uti med alla mobilier, vilka han begärde skulle inventeras och uppskrivas och i den mån det inte skulle räcka till ställde han dem till försäkring det arv som kunde tillfalla honom efter sin mor.

Hinrich Kreugers hustru tog vid underrätten den 2.9.1653, då Kreuger var bortrest, upp frågan om några räkningar, tyska kyrkan, accisen och hennes man angående, vari hon föregiver, att *Mårten Dreijer* hade handlat orätt mot henne och hennes man: de hade mer att fordra vad som krävdes av dem. Att Mårten Dreijer skulle handlat orätt mot henne och hennes man förnekade han omständligt "utan vad därutinnan kunde vara förlupet hade kommit igenom misräkning uppgående till 77½ rdr enligt hans räkning, vilken icke gör någon betalning".

Rådsförvanten Mårten Dreijer hade till rådhusrätten den 14.2.1656 instämt "Daniel Cröger". Det framgick den 28 febr, att här avsågs ej Daniel utan *Henrik Kreuger*. Parterna tvistade mot varandra dels om 116 d r smt, som Dreijer (Dräyher) ansåg, att den tyska kyrkan här i staden hade kommit till korta under den tid Kreuger förestod dess intrader i egenskap av en kyrkornes förman Kreuger ville inte förstå anklagelsen: Han ansåg, att han gett kyrkan sin riktiga räkning.

Rådhusrätten dömde den 28.2.1656 uti saken mellan Henric Kreuger och rådsförvanten Mårten Dreijer. På Tyska kyrkans vägnar befanns det av framlagda skäl och räkningar, att kyrkan uti reduktionen av myntet var för när skett på 115 d smt, som bemälte Kreuger dömdes att betala till kyrkan enligt växlingen.

3) Vad beträffade en privatskuld av 36 rdr, som Mårten Dreijer fordrade af Henrik Kreuger "efter sin boks innehåll" vilket han gick ed på frivilligt. Kreuger ansåg att han hade betalt Dreijer allt

vad han var skyldig honom. Rätten gav Dreijers bok vitsord och Kreuger skulle i lika måtto betala berörda 36 rdr.

Mårten Dreijer begärde i underrätten den 26.9.1653 en räkning i saken, som Henrik Kreugers hustru före detta hade drivit. Henrik Kreugers hustru höll fast vid sin mening, att Mårten Dreijer hade fått betalt för sina räkningar. Hon fick 3 veckors uppskov till dess hennes man kom hem.

4) Desslikes inlade Mårten Dreyer *sal Anders Seths* barns räkning på 17½ rdr 19½ skill. utdragen ur deras *sal faders* bok. En del av räkningarna hade varit uppe i överrätten.

5) 3.3.1651 framlade *Ditloff Fredrichsson*, fullmäktig av *Niklas de König*, vinhandlare i Amsterdam, i rådhusrätten en obligation i rätten: skriven på tyska, där Henrik Kreuger den 13.2.1651 erkände sig skyldig Niclas de König, som fick immission i hans hus, 500 gulden. Skulden skulle betalas nästkommande maj 125 fl, Mikaelis 125 fl, ”jestlauffendes 1651”, och resten kommande Johannis 1651 med 250 fl.

6) *Hinrich Kreugers* hustru begärde vid underrätten 31.8.1653 tillbaka sin mans handskrift av *Joakim Peltzer*. Som skäl uppgav hon att *Joakim Peltzer* hade gjort sig betald genom hennes och hennes mans gård. *Joakim Peltzer* svarade, att han ännu inte hade erhållit någon betalning genom exekution på hennes gård. När han får sin betalning skall han strax lämna handskriften ifrån sig

7) *Gustaf von Ackern* fordrade 2 och 7.3.1655 49 rdr av *Henrik Kreuger*, som sade, att han saknade god kunskap om vari den rest på 25 rdr *Gustaf v. Ackern* (för sin hustrus räkning) fordrade bestod i. Han fick uppskov 8 dagar till von Ackerns hemkomst och skulle under mellantiden antingen lämna pant eller borgen. Rätten bestämde den 21 mars, att alldenstund *Henrik Kreuger* varken med pant eller borgen efter tidigare givit besked hade tillfredsställt G.V. A:s hustru (vars fullmäktige nu var *Per Larsson*), ej heller icke haft någon skälig invändning emot den ifrågavarande räkningen utom att det var ”slätt gods”, som han fått för pengarna. Stadsbudet vittnade också om att *Henrik Kreuger* erkänt sig vara skyldig till denna räkning, då han stämde honom inför rätten. Dy måste *Henrik Kreuger* vara förtänt att utan längre uppehåll betala *Gustaf von Ackern* resterande 25 rdr 10 sk med använda rättegångskostnader.

8) *Hustru Anna Sinklars fullmäktig Olof Claesson* fordrade den 30.4.1656 i KR efter räkning 510 dr kmt av *Henrik Kreuger*, som erkände skulden och erbjöd sig betala efter hand. (*Hustru Anna Sinklars* torde vara *Johan Bånges änka*, nu omgift *Anders Sinklar*). Den 7.5.1656 dömdes *Kreuger* betala skulden plus rättegångskostnader.